

Narruse kiitus

Armastusega, teadagi, ei mängita. Iseasi, kas sedasorti *buffo*'sid tarvitseks üldse ajaviite lustist enamaks pidada ja jante armastuse nimega rüütada.

Estonia ooperi „Falstaff“ kontsertettekannet 3. XI Vanemuise kontserdisaalis. Helilooja Giuseppe Verdi, libretist Arrigo Boito (Shakespeare'i näidendite „Windsori lõbusad naised“ ja „Henry IV“ ainetel), muusikajuht ja dirigent Arvo Volmer, koormeister Heli Jürgenson. Osades Miša Kiria (Falstaff), Leonardo Neiva (härra Ford), Ani Yorentz (proua Ford), Elena Bražnik (Nannetta), Helen Lokuta (Meg Page), Maria Streijffert (proua Quickly), Heldur Harry Põlda (Fenton), Mart Madiste (doktor Caius), Mehis Tiits (Bardolfo), Raiko Raalik (Pistola), Rahvusooper Estonia koor ja sümfooniaorkester.

KATRIN ALLER

Estonia kunstiline juht ja peadirigent Arvo Volmer valis oma juubeli tähistamiseks Verdi „Falstaffi“ kontsertettekande¹, millest mul oli au osa saada külalisõhtul Tartus. Mõistetavalt põhjusil rahvusooper kuigi tihti siia ei satu, ent seda eredamaks vahelduseks nende tulek kujunes. Et teost mängiti Vanemuise kontserdimajas, mitte etendusena teatris, läks tahes-tahtmata kogu tähelepanu puhtalt muusikalisele küljele. Ooperi kontserdivorm pole küll mingi imeasi, kuid seekord tajusin vahet eriti erksalt. Oletamisi rihtis muljeid ka „Falstaffi“ helikeele ja ülesehituse iselaadsus Verdi ülejäänud loomepagasis.

Alustan esitusest. Start oli hiilgav! Hallis novembriõhtus mõjus äratus seda vägevamalt ja kõrgendat toonus püsis lõpuni. Orkester kõlas igas tugevuses (aga eriti *forte*'s) imekaunilt, forsseerimisvabalt. Just pillirühmade tasakaal vaimustas enim, sest minu kogemuses jääb sageli keelpillide ühtsus ja ümarus *tutti*-lõikudes puhkpillide jõulisuse varju. Estoonlased olid aga meeldivald balansis ja vaserühm pani terviku tõeliselt särama. Samuti paelusid oboe ja pikoloflöödi rütmitäpsed ja kõlanõtked repliigid. Ei mingeid jälgi keerukast ajast.²

Paraku osutus seesama energialaeng teisel ka väikeseks miinuseks, lämmatades kohati vokaali. Hõredama faktuuri ja tasaste episoodide puhul mitte, kuid kulmineeruvail hetkil kippusid nii solistid kui ka lauljate ansamblid pisut uppuma pulbitsevasse sümfoonilisse voogu. Võib-olla tulenes mainitu asjaolust, et tavapärasest asetuses on lauljatel ülal laval ja mängijail orkestriaugus paika loksunud omavaheline dünaamiline tunnetus, aga siin oli see tugevus-suhe moonutat.

Koori osakaal on „Falstaffis“ võrdlemisi teisene, sestap on keerukas suuri tähelepanekuid teha. Kõik toimis, aga tämbraalset üllatust ei sündinud.

Solistidest olid kõige võluvamad Miša Kiria (Falstaff) ja Ani Yorentz (proua Ford). Nende enesestmõistetavale tehnilisele võimekusele lisandusid lavaloleku vabadus, näitlejameisterlikkus isegi miinimumi kahandet oludes ning väga peened detailid häälevarjundeis, miimikas ja liigutuis.

Veljo Poom

Võimalik, et lavastuse ruumilises liikuvuses mõjunuks toekam vokaaliin võrreldes solistide omaga kontrastsemalt, kuid kontsertversioonis sulas kõlapilt omamoodi piirideta tervikuks, n-ö lahustus orkestri paleti üheks, sõnadega esitet värviks.

Solistidest võlusid mu täielikult Ani Yorentz proua Fordi rollis ja eriti Miša Kiria nimiosas. Nende enesestmõistetavale tehnilisele võimekusele lisandusid lavaloleku vabadus, näitlejameisterlikkus isegi miinimumi kahandet oludes ning väga peened detailid häälevarjundeis, miimikas ja liigutuis. Ka Maria Streijffert proua Quickly ja Elena Bražnik Nannettana avanesid õhtu jooksul üha enam ansambliis mõttes ning leidsid näitlemisvõimaluse puudumiselgi sisu edastamiseks pasliku lahenduse minimaalsete žestide ja sundimatu suhtlusaladiga.

Noodist mängimise fännina ei suuda ma tavaliselt aktsepteerida kategoorilist peast esitamise nõuet, ent nüüd tabasin ära olukorra, mil noodis kinni olek tõesti häirib: ei saa luua tõsiseltvõetavat dialoogi, kui end partnerile ei ava. Just eespool loetletuist pärines elavaim reaktsioon kõigile tegelaskujudele, kellega neil tuli süžee kohaselt suhelda, kuna mõni teine, tõsi, väheke sekundaarsem osatäitja piirdus pigem oma partiiga,

haakumata teistega piisaval määral. Võib-olla on see siinse kooli suunis või isegi temperamendi eripära, sest Eesti päritolu solistid jäid kindlaks mõneti staatilisemale maneerile.

Lustlik bufonaad ja nukrutsev publik

Üpris kummaliselt toimus idee jalutada teatud stseenides mitte osalevaid tegelasi edasi-tagasi ka siis, kui nende etteastete vahe oli lüheldane. Selline meesrollide saalimine näis oma paraadlikkuses (seda süvendas kontserdiõhtust lähtuv ühtne pidulik riietus, mitte aulise isanda või alama kannupoisi kostüüm) suisa naeruväärne, mõne naisrolli puhul lõhkus kontsaklõbin muusika kulgu. Saaks ju pareerida, et ka näitlemine võib müra tekitada, aga etenduses on see loomulik. Kontsertlikkus muudab minu arvates miljöö ja nihutab sedasorti sobilikkuse piire. Teisalt, mida see voorimine andis või miks ei saanuks pauseerivaid soliste lihtsalt toolidele istuma sättides tegevusliinist sümboolselt välja lülitada?

Etenduse ja kontserdi võrdluses jätkates jõuan vahest kõige problemaatilise aspektini. Nagu öeldakse, märkame kõike alles siis, kui see puudub või ei toimi ootuspäraselt. Nii nentisin, kui keeruline oli teatrisaali tiitrimasina

vahetust tõlkest ärahellitatuna süžee-rajal püsida, sest mis teha, kui itaaliakeelse, nüansirohke ja lennuka teksti jälgimisega mõistvat sinasuhet ei teki. Ja egas ma olnud ainus. Libretist Arrigo Boito sõnamängud möödusid nähtavasti valdavast osast publikust väärrika distantsiga, sest naerulaginaid *à la* Verdi „muusika kirjutamisse tuleb sageli paus teha, et helilooja võiks südamest naerda“,³ minuni küll ei kostnud.

Samuti ei olnud ju abiks visuaali, kus kogu lavakujunduse atribuutika dekoratsioonidest kostüümideni hõlbustab sisu palju täpsemat vastuvõttu. Erinevalt numbrioooperi selgepiirilise liigendusest on sidusas koos muusikadraama nagunii justkui edasijõudnute tase, mis sunnib kuulaja pidevale meekeerksusele. Kui korraga on kõik väline abi ära võet ja sa hulbid armetu lootsikuna sümfoonilise ooperi laineil, taipad oma nõtrust ja paljust ilmajäämist. Või seda, miks ooperi kodu on teater.⁴

Naljäl lõpp!?

Põhjalikku ja tõeliselt kaunist kava- raamatut lugedes – suur tänu koostaja Liina Virule ning kujundaja Reili Evar- tile! – hakkab korduvalt silma „Falstaffi“ koomilise tuuma rõhutamine. Muidugi, üks riukalikud plaanid ja libekeelsed armuotsingud, millele pakuvad värvikat tuge arvukad maskeeringud ja int- riigid, annagi tubli portsu rammusat nalja, aga ... Esmalt va *italiano*. Resümee oli kavas küll igati korralik, kuid ometi ei paistnud vahetu tõlke naljas publi- kule tükk naljakas tunduvat, kuna vai- kus saalis peegeldas, nagu olnuks käsil surmtõsine draama. Loomulikult leidis sõnade kõrval naeru Verdi muusikaski, kas lausa otseselt, koketsetes falsettides või peene leidlikkusega orkestratsioo- nis, ja see kindlasti jõudis ka jälgijateni, aga jäi kübeke aseaineks.

Äkki on osa tänapäeva publikust muutunud haiglaselt poliit-, isiksus-, verbaal- jne korrektseks ega tahagi enam reageerida komöödiažanri igandite peale? Markeerivad ju Falstaffi (ja kõiki teisi oma kiiksudega!) epiteedid, nagu korpulentne, vananev, oma võlusid üle- hindav, maiste rõõmude janune natuur. Ülik veel pealekauba. See võiks ju padu- moraalseis kombulusvalvureis tekitada tõsise vajaduse kuulutada sääne sünd- matus esituskõlbmatuks või vähemasti jäätult soo-, ea-, välimus-, karakteri- ja seisusneutraalseks nudida. Samal ajal, ehk tuleks Falstaffi ettevõtlikkust raha- murede lahendamisel hoopis eeskujuks seada?

Järg pöördel.

Teatritöö nõudlikkust arvestades jõudis Arvo Volmer nüüd ikka, millest dirigendikarjäär alles õige hoo sisse saabki.